

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre. . . **12** kor.
Fél évre. . . **6** „
Negyed évre . . . **3** „
Egy szám ára **24** fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.
Hirdetés díja:

Egész oldal . . . **16** kor.
Fél oldal . . . **8** „
Negyed oldal . . . **4** „
Nyolczad oldal . . . **2** „

Az 1848. XX. t.-c. országgyűlési tárgyalása.

Nagy szükségnek, nemes felbuzdulásnak és kitartó munkának együttes következménye volt, hogy az 1848. XX. t.-c. a magyar országgyűlés elé került. Sok szép remény valóságát, sok jogos várákozás kielégítését, sok nyomasztó teher eloszlatását várta e tárgyalástól e haza polgárainak nehéz terhekkel megrakott nagy része. S mi az eredmény? Hogy e kérdésre világos feleletet nyerjünk, tekintsünk végig az országgyűlési tárgyalás során. Most, hogy e lapokban az erre vonatkozó beszédeket egész terjedelmükben végig olvashattuk, tisztábban látjuk az egész ügyet. És sok érdekes tanulsággal lettünk gazdagabbak.

Miként indult meg maga a mozgalom, a tiszakerületi érdemes és buzgó evang. püspök által elaludni nem engedett eszmét miként karolta fel nemcsak a mindkét evangélikus egyház közvéleménye, hanem a legnagyobb elismerésre méltó néhány napilap is, ezt a tiszakerület evang. felügyelőjén kívül mindenikünk tudja. Hogy ebben a mozgalomban sem titkos kezet, sem reklámot látni és keresni nem lehet és nem szabad, ez is világos mindazok előtt, a kik nem állanak bizonyos pártszempontok igézte alatt.

De az bizonyos, hogy szokatlan úton került ez az ügy az országgyűlési tárgyalások sorába, a mennyiben a mozgalom vezetői az autonómia szellemének egyedül megfelelő törvényes út helyett a társadalmi utat választották. A protestáns közvéleményt szólaltatták meg, még pedig eddig egészen szokatlan módon, az egyes képviselőkhez intézett levelek alakjában. Megvallom, nekem ez a mód nem tetszik. Azt hiszem, ennek nem is szabad a protestáns egyházban meghonosodnia. Sok veszedelem származhatnék abból, ha az egyete-

mes egyháznak vagy a kerületnek, vagy az egyes egyházközségeknél egyik része esetleg nem is közérdekű dologban ezt az utat választaná arra, hogy a közfigyelmet magára vagy ügyére irányítsa. Aztán meg nagyon is a végső szükség és elkeseredés nyomait viseli magán az ilyen formájú fellépés. Most mentségül szolgálhat elsőbb is az ügynek egyetemessége, országos fontossága, elodázhatlan sürgőssége, továbbá az a szomorú tapasztalat, hogy a mi egyházi közigazgatásunk páratlan lassúságú, sokszor hozzáférhetlen, sőt nem ritkán egyesek vagy bizonyos csoportok szeszélyének, egyoldalú befolyásának van kiszolgáltatva. Mentségül szolgálhat az is, hogy a mindkét evang. egyház évekkal ezelőtt e tárgyban tett, s többször megsürgetett felterjesztésére az illetékes minisztérium mind ez ideig nem válaszolt, tehát a dolgot elaltatni igyekezett. S végül mentségül szolgál az is, hogy nem magához az országgyűléshez, hanem csak egyes képviselőkhez voltak a megkeresések intézve, a mi tehát egyszerűen a jóakarát felhívása, s minden inkább, mint utasítás, a mint az ellen egyes képviselők nagy garral tiltakoztak. De ha van is mentsége, még sem volna jó ezt a módot más esetben is megismételni, mert az autonómia ellen való vétségge fajulhat s mert a képviselők közt is félreértésre adhat alkalmat.

Hiszen talán a kérdés felvetésének szokatlan módja volt az oka annak is, hogy ezt az igazán országos fontosságú s elvi jelentőségű nagy ügyet minden képviselő a maga pártállásának szűk szempontjából ítélte meg. S ezzel a kérdés sorsa már előre el is volt döntve.

Magának az ügynek előharczosa a függetlenségi párt is csak programjához maradt hű, a mikor a negyvennyolczas idők utólérhetlen szabad-elvűségének e szent örökségét a kormánynak beváltatlan váltóként prezentálta. De a midőn ezt

tette, helyesebben járt volna el, ha római katólikus szónokokat állított volna a tárgyalás vezetésére. Ezzel azonban nem azt akarom mondani, hogy a függetlenségi párt vezérszónokának szereplésével nem vagyok megelégedve. Teljes elismerés illeti őt meg még azért a kis viharért is, a melyet akaratlanul előidézett mert a hatásos zajjal követelt „bizonyítás” elmaradása mutatja, hogy a néppártnak szüksége volt ugyan kifelé egy kis műfelháborodásra, de már a felekezeti béke zavarodásának a vádját érdemében is szívesebben is eltűri, mint hogy annak bizonyítékait a nyilvánosság előtt felhordani engedje. S ha mégis azt mondom, hogy a vezérszónoknak nem evangélikusnak kellett volna lennie, ezt csak azért teszem, mert szerettem volna elkerülve látni azt az izléstelenséget, hogy a protestánsok legfontosabb érdekeinek megvitatása alkalmával, ellenségeink nagy örömeire, épen a protestáns vezérek, a papok és a felügyelők álljanak szemben egymással. Ezzel eléggé jellemezték gyengeségünknek főforrását: a benső meghasonlottságot, a buzgóság megfogyatkozását, a külső viszonyok és körön kívülre irányuló tekintetek által meg nem zavart hithűség hanyatlását. S e tekintetben az ügy barátainak kellett volna elővigyázóbbaknak lenniök, mivelhogy a másik részről ilyenre senki se számíthatott.

Az ügy barátai, szerintem, még egyben tévedtek. Abban, hogy e kérdésnél az anyagi és a nemzeti érdekeket az igazi szempont hátrányára túlságosan előtérbe állították. Az anyagi szempont egyoldalú kiemelésének alapja magukban a kérő levelekben van, a melyeket a nagyon is érzett szükség iratott meg. De így az egész mozgalom bizonyos mértékben szükségszerűleg vesztett méltóságából, s maga az egész ügy is mintegy az alamizsnakérés színvonalára süllyedt le. A nemzeti szempont éles kiemelése pedig sem a dologhoz nem tartozik, sem célra nem vezet. Ennek legélesebben Eötvös Károly adott kifejezést az Egyetértésben. Szerinte az 1848. XX. törvény végrehajtását a magyarsággal szemben tartozó elégtétel követeli, mert hogy a mindkét katólikus felekezet nagy vagyonát a magyarsággal szemben való erőgyűjtés érdeke teremtette volna meg. Ez az állítás így egészében történetileg állhat meg, mert igaz ugyan, hogy a vallásalapítványok és tanulmányi alapok csakugyan az osztrák ház uralma idejében keletkeztek, de nem a magyarság, ha-

nem a protestantizmus ellen. De még ha megállhatna is ez az állítás, az 1848. XX. t.-c. végrehajtásának sürgetésénél ennek a szempontnak a kiemelése se nem szükséges, se nem hasznos, mert a törvény végrehajtásának jogalapja nem ebben van, s mert ennek egyoldalú kiemelésében kétségtelenül meg van az a veszedelem, hogy a katólikusok méltatlankodását és bosszankodását hívhatja ki, a mi pedig a jó cél érdekében épen nem kívánatos. Hiszen a ki a történelemből csak egy kissé képes tanúságot elvonni, úgy is mind érzi és tudja, hogy a magyar protestantizmus erősítése csakugyan magának a magyarságnak erősítése, s így a legfontosabb nemzeti érdekek egyike, mert a nemes törekvésekben és nagy tanúságokban gazdagabb mult bizonyítja, hogy a protestánsok autonómiája válságos időkben még a magyar alkotmánynak is képes menedéket és biztonságot és erőt adni. Mégis, bárha az 1848. XX. t.-c. sürgetésénél e fontos nemzeti és politikai érdeket sem hagyjuk megemlítés nélkül, sohasem szabad szem elől téveszteni azt, a mi fő, hogy annak a törvénynek 15. §-ában világosan és félreérthetetlenül megvan mondva, mi kívánja annak végrehajtását. A vallásegyenlőség és viszonyosság nagy elve az. Megerősítették ezt már 1868-ban is, de azért máig sem valóság az. Ezért kötelessége e haza minden egyes polgárának, hogy e törvény végrehajtásának támogatásában meg ne hátráljon, követelésében meg ne lankadjon.

Miként azt előre is várni lehetett, a többi politikai párt is nem e magasabb, egyetemesen kötelező nemzeti, hanem csak pártpolitikai szempontból ítélte meg e kérdést. S legjellemzőbb e tekintetben a tiszakerületi evang. felügyelőnek, Szentiványi Árpád képviselőnek az utókor emlékezetére is méltó amaz első beszéde, mely az országban mindenütt kinos feltűnést és keserű meglepetést szerzett. Ebben a beszédben korunknak és a magyar protestantizmusnak egész kis fényképét látom. Természetes, hogy Szentiványi Árpádot, mint képviselőt, ily nevelésben tett bármely nyilatkozatáért vagy cselekedetéért számadásra vonni semmi jogunk nincs. Nem is szándékunk ez. De megítélni s belőle tanúságokat elvonni annál több jogunk van, mert felszólalása nagyon is a nyilvánosságnak volt szánva, s annál inkább kötelességünk, mert Szentiványit senki sem kényszerítette e felszólalásra, s ha mégis felszólalt, tette azért, mert egyházi állásának súlyával is tá-

mogatni akarta a képviselő szavait, hogy ily módon a megindított mozgalomnak irányt adjon. Azért mindenképen fontos és tanulságos, hogy miképen nyilatkozik egy ily életbevágó ügyben az olyan képviselő, a ki egy nagy kerületnek legelső tisztviselője s így az érdekelt egyházak hangulatát, érdekeit, bajait, reményeit, jogait és kívánságait legjobban ismerheti és tolmácsolhatja, védeni és képviselni pedig mindenütt és mindenkor esküszzerű kötelessége. A mikor tehát a képviselő beszélt, akkor az egyházfelügyelő is szükségképen nyilatkozott.

Szentiványi Árpád képviselőházi első beszédét én a kort mindenképen jellemző tünetnek tekintem. Elsőbb is jellemzőleg mutatja azt a megdöbbentően nagy és szomorú eltérést, a mi az 1848. XX. megalkotásának és végrehajtása sürgetésének ideje jellemében olyan szembeötölő. Akkor a nagy kérdésekben pusztán csak az elvek és a közjó érdeke döntöttek s egy-egy hatalmas egyéniség, fellépésének erkölcsi súlyával, érvelésének erejével, gondolkodásának emelkedettségével az igazi ügyet diadalra segítette, új közvéleményt teremtett, ha kellett; s az igazán nemes, emberies eszméknek táborát toborzott a minden eszményiért lelkesülni tudó közönségből, mely erős egyéni meggyőződéssel, de egyszersmind emelkedett s a jó előtt meghódolni tudó lélekkel sereglett a tanácskozások termeibe. Most politikai és egyéni téren mindenütt a pártérdekek és a hatalmasok hangulatai döntenek. Akkor azzal a szent óhajjal mentek a tanácskozásba: vajha győzne a jó, melynek támogatása mindenkire nézve édes öröm és szent kötelesség. Most előbb azt puhatolják ki, mit mond az intézők előre informált és informáló köre, s az okos ember ahhoz alkalmazza a magánézetét. Akkor nemes jóakarattal, ma kész megállapodásokkal mennek a tanácskozás termeibe, a hol azok felett a pártokat egyszerűen leszavaztatják. Ezért szinte kár minden egyes szóért, mit az előre eldöntött ügyek érdekében lelkes, idealis emberek elvesztegetnek. Legfőlebb ha egy-egy alku vagy „vihár“ képes még a kormányzó testületek vagy vezető klikkek előre kész határozatainak valamicskét változtatni. Az 1848. XX. t.-c. tárgyalásánál is a lapok már előre közölték, mi lesz a hivatalos válasz s mi lesz majd az eredmény. Az ügy barátainak s a miniszter jóindulatának kell betudnunk egyedül, hogy az első választól az eredmény némiképp eltérő lett.

Szentiványi Árpád beszéde, typusa a mai kor szellemének. Nem komoly érvek alapján, hanem „pártszempontból“ nem fogadta el a függetlenségi párt beterjesztett javaslatát. Tehát nemcsak az alkotmányos képviselőt, a ki választóit ugyancsak megleczkéztette, nemcsak a magyar embert, a ki erősíteni tartozik a nemzeti erő minden legkisebb menedékét, hanem legyőzte az autonómiát védeni köteles evangélikus hívőt és az egyháza érdekeit szolgálni tartozó kerületi felügyelőt is. Hát ettől a csalódástól Szentiványi Árpád megkímélhetett volna bennünket. Hiszen ha más egyházkerületi felügyelő is odatartozás miatt a kormánynyal szavazott is, de legalább nem beszélt s így akár a kérdés felvetésének módjával nem volt megelégedve, akár a miniszter kijelentésében találja meg az ügy megnyugtató megoldását, de legalább nem akart a szókimondás erényével dicsekedni oly téren, a hol az egyházban elfoglalt előkelő és hatalmas állás legalább is a pusztán hallgatást kívánta volna meg. Mert a mint lehetetlen, hogy egy püspök a saját egyháza evidens érdekei és jogai tárgyaltásánál „dezavualja“ az ügyet, ép úgy lehetetlen a kerületi felügyelőre nézve is. Már pedig Szentiványi Árpád, a lapok ítélete szerint ezt cselekedte meg. S itt nem az a fő, hogy ezt akarta-e csakugyan, hanem az, hogy ezt a benyomást keltette a közvéleményben.

Természetesen nagy tévedés volna azt hinni, hogy Szentiványi Árpád felszólalása nélkül nem ugyanaz lett volna az országgyűlési tárgyalás eredménye, a mi így lett. Annál kevésbbé, mert az ő kedvezőtlen felszólalása után és daczára javult meg az eredmény. De az bizonyos, hogy felszólalása adott egyes lapoknak alkalmat arra, hogy az egész mozgalmat gúnyos megjegyzésekkel kísérik; felszólalása mutatta meg az ország közvéleménye előtt, hogy mi még legfontosabb ügyekben sem tudunk egyetérteni; felszólalása gyanúsította meg az egész mozgalmat azzal, hogy az ismeretlen eredetű, tehát valami korcs dolog. Vagy tudta, honnét eredt ez a mozgalom, s akkor a valóságot elhallgatta, vagy nem tudta, s akkor igen furcsa egyházkerületi felügyelő.

De felszólalásának még egy szempontból kell különösen szomorú jelentőséget tulajdonítanunk. Egyházunk rákfenéje eddig is a politizálás volt. Sok időt elrabol, sok erőt emészt, sok keletlenlétséget szül, s a jó szellemet kiöli, a testvériséget elsorvasztja, az ellenséget gyönyörköd-

teti és támadásra bátorítja. De mert a politizálás nemzetiségi alapokon állott, még együttes erővel csak lehetett ellene küzdeni sikerrel is. De most a pártpolitika kicsinyes szempontját viszi ép egy kerületi felügyelő az egyházi életben. S ezzel a zavarok és kellemetlenségek irtózatossá tömege akar ajtainkon betolakodni. De meg ebben rettenetes veszedelem is van. Mert ha egy kerületi felügyelő „pártpolitikai szempontból” vét el olyan dolgot, a mi az egyháznak kétségtelen joga és érdeke, akkor más esetben ugyancsak „pártpolitikai szempontból” elfogadhat olyant is, a mi annak életét veszélyezteti s jogainak feladását vonja maga után.

Mindezekből egyelőre eredménykép már most is levonhatjuk azt a tanúságot, hogy egyházunk érdekeinek és jogainak védelmezésében óvatosabbak legyünk. Ne dobjuk azokat oda a pártpolitika küzdő terére. Legfőképen pedig politikai pártembereket ne ültessünk be azokba a méltóságokba, melyeknek betöltőitől az egyház jogainak védelmét, érdekeinek nyílt és határozott szolgálataát joggal várhatjuk, hanem olyan buzgó embereket keressünk egyházaink élére, kik az egyházért élnek halnak s az egyház törvényes igényeit és jogait pártpolitikai szempontok alá nem helyezik.

(Folyt. köv.)

Ének.

Mint a galamb az üldözött
Vergődik ég és föld között,
S akkor nyugszik meg csak végre,
Ha jut biztos menedékre:
Lelkem is, e fáradt galamb,
Békét csak úgy lel itt alant,
Óh Isten, ha árnyékodban
Nyughatom meg, hajlékodban.

Ekkor magam úgy érzem én,
Mint a gyermek anyja ölén;
Nem vádol a mult emléke,
Nem aggaszt a jövő képe.
Csendes szívvvel a jelenben
Megnyugszom jó Istenemben,
Feledem az élet búját
Szűrő tövis-koszorúját.

Feledem a sértő sebet,
Lelkemen az mind béheged,
S kik szívem megbántottátok,
Nektek szívből megbocsátok

A te hiú küzdelmeden,
Világ, felül-emelkedem;
Ám alázz meg vagy emelj föl,
Nem szakítsz el Istenemtől.

Mind az élet mind a halál
Engemet már készen talál:
Azt megküzdöm az Istennel,
Ezt legyőzöm szent hitemmel;
De esdeklek színed előtt,
Óh adj Atyám ehhez erőt,
Oltsd szívembe szent igédet
S lesz gyümölcse boldog élet!

SÁNTHA KÁROLY.

BELFÖLD.

A szarvasi ev. főgimnázium felügyelő bizottsága rendes tanárnak megválasztotta dr. Nemes Bélát, helyettes tanárnak Wünschendorf Aladárt.

A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi coll. tanítóképző-intézet I. osztályába az 1902—3 iskolai évre valláskülönbség nélkül folyamodhatnak oly éptestű, egészséges tanulók, kik életük 15 ik évét már betöltötték 18 évesnél nem idősebbek és a gimnázium, reál- vagy polgári iskola négy alsó osztályát legalább is elégséges eredménnyel elvégezték. A kellően felszerelt (születési, iskolai, orvosi, újraoltási és egészségi bizonyítványok) s mélt. s főtiszt. Zelenka Pál evang. püspök úrhoz címzett kérvények f. é. július hó 31-ig az intézet igazgatóságához küldendők. A felvételtől s elnyert jótéteményekről mindenki jókor értesítve lesz. Kelt Eperjes, 1902. jún. 10 én. Gamauf György igazgató.

A lelkészek tanuló fiait segélyező egyesület tagjainak névsorát folytatólagosan a következőkben tisztelettel közlöm:

Bányai egyházkerület:
41. Placszó István szarvasi lelkész.
Tiszai egyházkerület:
17. Christély Gyula ratkóbisztrói lelkész.

KÜLFÖLD.

Köstlin Gyula halle-wittenbergi egyetemi theol. tanárnak s a világszerte nagyhirű Luther-tudósnek május 12-ikén bekövetkezett elhúnyásával nagy halottja van a német protestantizmusnak. Előkelő tudós volt, ki azonban a Luther-jubileumi évben ahhoz is értett, hogy újból népszerűvé tegye a német népélet körében a nagy reformátor áldásos emlékezetét. A Lutherre vo-

natkozó kutatás terén első helyet vívott ki magának, sőt e kutatást másokkal is megkedvelte. Az ő nagy műve óta megjelent Luther életrajzok és a reformációra vonatkozó részletkérdések Köstlin kutatásain alapulnak. Enders, Thomas, Kolde, Lenz, Walther, Buchwald és mások e téren az ő közvetlen követői. Neki köszönhetik azt, hogy az utóbbi 3 évtizeden lázasan folyik a Luther-kutatás Németország különböző könyv- és levéltáraiban. Velünk magyarokkal is nagyon rokonszenvezett. Köstlin született 1826. május 17. Stuttgartban. Philos. és theol. képzettségét az ú. n. tübingeni „Stift“ ben nyerte, mely akkoriban teljesen Baur kritikai iskolájának befolyása alatt állott. 23 éves korában tanulmányi utat tett Angol- és Skótországbán, a melynek gyümölcse: „A skót egyház belső élete s az államhoz való viszonya“ c. műve (1852) Rövid ideig Stuttgartban lelkészkedett, majd pedig a tübingi theol. semináriumban „repetens“ volt, s beható tanulmányainak eredményeként 1854-ben kiadta „Luther tana az egyházzól“ c. művét. 1855-ban a göttingi egyetemen theol. tanár lett s itt kiadta „Az egyház lényege az új szövetség tana és története szerint megvilágítva“ c. művét.

Az 1860—1870. években boroszlói egyet. theol. tanár volt, s itt érlelődött meg benne Luther reformátori egyénisége és teológiája komoly és beható tanulmányozására a buzgalom, úgy hogy már 1863-ban kiadta „Luther teológiája“ c. művét. A Halle-wittenbergi egyetem theol. fakultására 1870-ben hívták s itt adta ki nagyhirű két kötetes művét „Luther élete és iratai“ címmel. Óriási anyagot hordott itt össze, de nagy mozaik-képet rendkívül ügyesen és vonzóan tudta megrajzolni. A nagy Wedekind-féle pályadíjak a Waitz Gy. elnöklete alatt összeült bizottság neki és Ranke-nak, a nagy német történetírónak ítélte. Az 1865—1875. között megjelent német történeti művek között Ranke művei mellett Köstlin Lutherét tartották a pályadíjra egyedül érdemesnek. A Lutherjubiléumi évben rendezett erfurti, eisenachi és wartburgi ünnepélyek rendezése az ő kezdeményezésére történt. Ez alkalommal adta ki népszerű képes „Luther életrajzát“, s a szászországi tört. társulat megbízásából „Luther, a német reformátor“ c. művét. A wittenbergi vártemplomnak 1892. restaurálása alkalmából „Bölcs Frigyes és a wittenbergi vártemplom“ c. műve jelent meg. Még csak tavaly adta ki „Luther teológiája a maga történeti kifejlődésében és benső összefüggésében“ és 2. ik kiadásban „Keresztyén ethika“ nagyhirű művét. Nagy Lutherművének 4. ik kiadását már be nem fejezhette. A rendszeres teológia terén kiválóbb alkotásai „a hitről“ és „az Isten országáról“ szólnak. Maradandó jelentősége azonban a Lutherkutatás terén van s az ő érdeme az, hogy 1883-ban Luther műveinek újabb

kritikai (ú. n. „weimári“) kiadása megindult. S nagy Lutherét meg tudta védelmezni az ultramontan történetírással szemben is. E téren „Luther és Janssen“ c. polemikus röpirata ismeretes. A „ref. tört. egyesület“ megalakulása is az ő kezdeményezésére történt, a melynek 18. éven át alelnöke s utóbbi évben diszelnöke volt. Évtizedeken át szerkesztője volt a „Theol. Studien und Kritiken“ c. ismert theol. folyóiratnak. 70 éves születésnapjára volt tanítványai „Adalékok a reformáció történetéhez“ c. művel lepték meg. Neve a theol. tudomány s az ev. egyházi élet terén általánosan ismert volt, s mint főegyházi tanácsosnak sok kérdésben vezérszerepe. Mi magyar tanítványai is hálával és elismeréssel emlegetjük tisztelt nevét. Benne csakugyan az evangéliomnak és Luther reformációjának egy hívő tanúja és bizonyosságtevője húnyt el. Részünkről is áldassék az ő boldogító emlékezetel!

A szabad egyházi socialis értekezlet Németországban múlt hó végén tartotta több napon át rendes évi közgyűlését Düsseldorfban. Azon többi között Fischer erseni lelkész „az ev. egyház hitvallásáról, mint a közösségi élet egységének alapjáról“ értekezett s igen helyesen hangsúlyozta azt, hogy „az ev. egyház élete egészséges közösségi életben nyilvánul.“ Majd Lipsius tanár „a nemzeti élet hatalmáról és erkölcsiségéről.“ és Nathusius tanár „a szeretetről és socialis segítségéről“ tartott igen érdekes és tanulságos felolvasást. A socialis népestélyen Vonilléme lelkész „a keresztyénség és a népelet“ egymáshoz való viszonyát fejtegeti, Stöcker ellenben „a keresztyénség és a socialis kérdés“ c. alatt tartott előadást. A socialis küzdelem enyhítésének 3. alapelve van, ú. m. a földi vagyon erkölcsi rendeltetése, a túlnagy gazdagság veszedelme s a különböző rendeknek egymáshoz való szeretetteljes erkölcsi viszonya. Ugyancsak e népestélyen Weber gladbachi lelkész „a keresztyénség és az egyházi szabadság viszonyát“ fejtegette. — Az első ünnepi nagygyűlésen, a melyen Duncker naumburgi főbírósi tanácsos elnökölt, a titkár, Mumm berlini lelkész, évi jelentését terjesztette elő, a melyből megtudjuk, hogy az egyházi socialis értekezlet tagjainak száma az utolsó évben 1493-ról 1843-ra emelkedett. Évi bevétele volt 9327, kiadása 8414 márka. Aznap délután Duncker „az egyház pénzügyi önállóságáról, mint szabadsága feltételéről.“ Alberts halberstadti lelkész ellenben „a socialpolitikáról és a pincérek bajairól“ értekezett. Utóbbi előadásból megtudjuk, hogy Németországban 1000 pincér közül 116 öngyilkos. Pincér-otthonok vannak Frankfurtban, Hannoverben, Drezdában, Hamburgban és Halléban. Egy új iskolai törvény s a pincérek társadalmi helyzetének megjavítása segíthetne a bajon. — Ime így

hatol be az evangéliom a sociális kérdés lényegébe!

A porosz felsőházban a közoktatásügyi tárca legújabb tárgyalása (máj. 11.) alkalmával a theológiáról és az egyházzal folyt a vita, s közelebbről a porosz ev. theol. fakultások szabad kutatásának elévülhetetlen jogát érintette. A vitát Dinaut báró indította meg, ki azt vitatta, hogy „a modern theológia aláássa az egyház tekintélyét s végre is hitelenségre vezet,” s azt hangoztatta, hogy „lényeges különbség van a theológia s a többi tudomány szabad kutatása között.” Különösen elítélte a modern liberális theológusok „féktelen subjectivismusát” s Lutherrel azt tartja: „az igét meg kell hagyniok.” Különösen kiemelte a komoly természettudósok mély vallásosságát, s azt fejtegette, hogy „a tudomány és a pozitív vallás összeegyeztethető, sőt hogy a kutatás végelmezésében a vallásos hitre vezet” — A felszólalásra maga Studt miniszter válaszolt ekképen: Az ev. theológiában a különböző tudományos irányok szükségképi feltételei az ő világosságának és éltető levegőjének, sőt feltételei az ev. egyház javának. Az ev. szabadság lényegében rejlik, hogy a theol. kutatás terén határvonalakat nem vonhatunk. Minden tanirány, a menyire tudományosan igazolható, jogosult. A tudományos theol. tanirányok szabadversenye egészen természetesen el fogja különíteni a konkolyt a búzától. — A kérdéshez különben még Barkhausen, Loening és Dryander is szólottak. Így Loening tanár azt hangoztatta, hogy az ev. egyház csalhatatlan tantekintélyt nem ismer, mivel annak egyedüli alapja és tekintélye az Istennek kijelentett igéje. Isten igéjében való szabad kutatás minden ev. keresztyén embernek elidegeníthetlen jogához tartozik. Abban is igaza van, hogy az ev. theol. tudomány Németországban az első helyet foglalja el a tudomány terén az egész világon. Irodalma más szaktudomány irodalmával terjedelem, alaposság és tartalom tekintetében össze sem hasonlítható. Végül Dryander kifejtette, hogy bár az ev. egyházban élő hitet kell hirdetnünk, mégis biztosítaniok kell a tudományos kutatás szabadságát a theológiában. Maga a reformáció is a szabad tudománynak egyik ténye, sőt a tudományos theol. kutatás szabadsága létfeltétele az ev. egyháznak. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy lapunk legközelebb egy hasontárgyú szép tanulmányt közölhet dr. Horváth Ödön kir. tanácsos, eperjesi jogkari dékán tanár avatott tollából.

A kaiserswerthi diakonissza intézetéről megjelent a 64. munkaévről szóló évi jelentése, a melyből közöljük a következő lélekemelő adatokat: A nővérek száma 1900. márc. 1-től 1901. márc. 1-ig 1043-ról 1071-re, vagyis 820 diakonisszára és 251 próbanőverre emelkedett. A 84 belépett próbanővér közül kilépett

32, s kilépett 10 diakonissza, s 12 meghalt. 39 újnővért avattak föl. Alkalmilag Johannita nővérek is segítenek. Az anyaintézetnek van 252 munkamezeje. A nővérek számát 24 egyházközségben megszorították, abból 16 állomás a rajnai egyháztartományra esik. Magánápolással 35 nővér foglalkozott. Az előző munkaévben 70.000 beteget ápoltak. Az intézet 1800 embert lát el. Évi bevétele volt 738.373, kiadása 734.465, feleslege 3908 márka, fedezendő adóssága 584.981 márka. Az anyaintézet újabban a diakonissza egyesületekhez és a szabad diakonissza szervezetekhez való viszonyát igyekszik tisztázni. A diakonissza ügynek ez örvendetes haladását a német protestantizmus körében örömmel regisztráljuk. Nálunk magyar nemzeti irányban kellene ez áldásos evangéliomi intézményt meghonosítanunk.

Hoensbroech grófnak, az ismert nevű exjezsuitának „A pápaság a maga sociális kulturális munkásságában” c. műve immár 2-ik kötetében is megjelent. Címe: „az ultramontán morál.” Ebben közelebbről 3 könyvben egyenként foglalkozik „a ker. erkölcsiséggel,” továbbá annak ellentétével, „az ultramontán morállal,” s végül e morál „megítélése” kérdésével. Főleg a kötet 2-ik könyve reánk nézve a legérdekesebb és legtanulságosabb, mely forrásszerű alapon méltányolja sociális és kulturális tekintetben egyaránt a hivatalos pápas morált a maga kifejlődésében és jelenkori érvényében. Főbb kérdései szólnak a cölibátusról, a nők megvetéséről, a pastorál-medicináról, a polgári törvénykönyvről, a házassági pörökről s a fülbegyónásról, s itt hajmeresztő dolgok kerülnek napfényre Grassmann leleplezései Ligouri moráltheológiájáról itt igazolást nyernek. Egy alaposan és gondosan készített név- és tárgymutató csak megkönnyíti a 621. l. testes kötete használatát. Az ultramontanizmus forrásszerű és alapos tanulmányozásához nélkülözhetetlen segédkönyv Hoensbroech gróf e legújabb munkája. Addig is, míg behatóbban ismertetnők, felhívjuk reá olvasó közönségünk szives figyelmét.

A német centrum párt türelmi javaslatának tárgyalása alkalmával egy Luca nevű jezsuita páter is előkerült a birodalmi gyűlésen, ki „Institutiones juris ecclesiastici publici” c. művében ma is kívánja az eretnekeknek halállal való megbüntetését. Hangsúlyozza nevezetesen e művében, hogy a polgári hatóságnak engedelmeskednie kell az egyháznak akkor, ha az megkívánja az eretnekeknek halállal való megbüntetését. Hogy ma Róma nem él már a középkori jogával, annak oka abban van, hogy ma nincsen hatalma e jogának érvényesítésére szembe találna magát a Vatikán a Quirinállal s az olasz rendőrséggel. Luca e tekintetben a 300 évvel azelőtt élt Tanner nevű jezsuita egyházpolitikai módszerére hivatkozik, a mi mindenestre azt igazolja, hogy Róma nem

változott, azaz sem nem tanult és nem felejtett, csak inopportunosnak tart ma bizonyos középkori dolgokat és gyakorlatokat. Nem hiába mondotta a Syllabus, hogy Róma és a modern eszme világ össze nem egyeztethető. Indexével és inquisitiójával maig is megköti, sőt lenyűgözi ad majorem Dei gloriam a lelkiismereteket!

A hesseni papi egyesület múlt hó 22. és 23. napján tartotta Friedbergben szokásos évi értekezletét. Bibliai leckét tartott Daubitz lelkész az évi jelentést Röschen lelkész terjesztette elő. Előadást tartott Bechtolsheimer lelkész az erkölcsi életfelfogás hanyatlásáról a népies irodalomban. Majd Fritsch lelkész a papi élet költészetét és Köhler lelkész a hesseni év lelkészek jogi helyzetét fejtegette. Az értekezlet kisebb nagyobb fontosságú gyakorlati kérdések elintézésével is foglalkozott. A német papi értekezletek ma már igen szükségesek és népszerűek. Nálunk e téren is nagyobb buzgóságra és fokozottabb érdeklődésre volna szükség.

(Eperjes.) Dr Szlávik Mátyás.

IRODALOM.

Magyar Szó. „Ez a vereség, mely mozgalmunk első, — de semmi esetre sem utolsó — kísérletét érté, szilárdította meg a mi hűségünket a mi szent eszméink, a tiszta keresztyénység iránt, ez a hűség hatványozza a mi lankadó erőnket, ez az erő tartsa meg bizodalmonkat a mi igazainkban, melynek előbb-utóbb győznie kell. Ez a bizodalom ébresszen bennünk nagyobb, fokozottabb tevékenységet s fűzőn bennünket össze szorosabban. — Tudjuk, hogy a világ tele van forrongó elemekkel. A levegő feltartóztatlanul terjeszti a társadalom minden rétegeiben az elégtelenséget s a reformálás, megújulás szükségességének érzetét. Itt az idő, az alkalom, sőt a protestantizmusra nézve itt a kötelesség, bizonyítani a világ előtt, hogy a protestáns egyház keretei nem félnek az emberiség szent érdeke által kívánt reformoktól. A protestáns egyház nemhogy távol tartani igyekeznék az újjászületés mozgalmait, sőt épen az ő alapeszméje az, miszerint az embernek, mint Isten szabad teremtményének lépten nyomon haladni, újulni, reformálnia kell az Isten parancsa szerinti tökéletesezés útján. — Győzzük meg a világot a felől, hogy a kibontakozáshoz, mely után ma kormányhalom és polgárság egyforma nyugtalansággal vágyakozik, mi nemcsak hatalmas eszköz vagyunk, sőt a mi eszméink nélkül az előttünk fekvő nagy társadalmi feladat megoldása nem is lehetséges. Mutassuk meg tetteinkkel, hogy mikor az ember lelki üdvéről a mammon utáni idegfárasztó hajszában mindenki megfélemedezett, mi protestáns egyház,

bár elhagyatva, a segedelem forrásoktól elzárva, mostohán kitagadtatva, egy pillanatig sem tévesztjük szemünk elől a hivatalt, melyre kiválasztatunk; egy lépést sem távozunk az evezőktől és a kormányrúdtól, melyekkel az emberiség hajóját a holdogulás vizeire vezetni igyekezünk. — Azon férfiaknak, kik e küzdelmet bátor lélekkel megkezdették, táplálták és támogották, nyilatkoztassuk ki hálánkat, de ne a vesztés fél csüggettségének vigasztalása legyen ez a mi hálánk, hanem a kezdetnek, a hajnalnak, a megújulásnak a felbugygyanó forrásnak sarjadzó reményeit élessze fel a protestáns egyház minden tagjában. — Eljő az idő, — bűn volna kételkednünk — eljő az ideje a mi reményeink teljesülésének, eljő a mi küzdelmünk diadalának napja.“

A régi London az a London, a melyikbe Shakspeare érkezett, a XVI. század Londona. 300,000 ember rajzolt a szűk utcákon, a melyeken nem járhatott kocsis, az urak hordszéken vitették magukat a szűk sikátorokon át, a melyekre kihordták az utcák szemetét. A Themze vize még ezüstösen ringott el a vár alatt, nem festette barnára a gyárak szennyje. Hajóslegények kiabálva eveztek a vizen, kis csolnakokon keltek át a vizen Blackfriars felé, a hol a színházak állottak; egyszerű deszkabodék, milyeneknek a Globe egy régi rajza mutatja őket. — Egy pár évtizeddel ezelőtt egy kis csolnak vitte Shakesperet a színészek kis kerek köpenyében, a melyen társulata védurának cimere csilligott s hallhatta a szomszéd csolnakok utasainak ajkán, meg az utcákon is beszélgetés közt megcsendülni legszebb sorait Troilus szerelmi esküjének, Falstaff kacagató mókáit s Richárd lelkes szavait: „A mig hű marad magához Anglia, nagy és szabad.“ S Anglia akkor lépett be világtörténeti szerepe kapuján. A Themzén ott horgonyzott a Drage hajója, mely körül hordja a világ körül Anglia lobogóját. — A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik, egyetemi tanár, ki egyúttal e kötet írója is. Egy-egy gazdagon ilusztrált kötet ára diszes félbörkötésben 16 korona; füzetenként is kapható 60 fillérjével. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

TEMETŐ.

Téthy Karsay Sándor.

1814—1902.

Nagy halottja volt az elmúlt héten a dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerületnek, sőt egész

egyetemes evang. egyházunknak; mert hosszú időn át a püspöki kar nestora, egyetemes gyűléseink tisztelettől környezett vezéralakja volt a dunántúli egyházkerület nyugalomba vonult, ritka magas kort ért püspöke Karsay Sándor, kinek halál híre fájó érzést keltett egyházunk körén kívül is nagyszámú tisztelőinek seregében.

Aroni, papi családból származott. Atyja tanító, később réti lelkész volt. Győr sz. kir. városban született 1814. márcz. 15-én, hova édes anyja a drága reménységgel hazatért a szülői házhoz. Tanulmányait Sopronban és Bécsben végezte, azután pedig a gróf Zay családnál volt nevelő, honnan Réti-be, beteges atyjának oldala mellé sietett, hogy neki segédkezzék. Azonban mire haza ért, atyja meghalt. Ekkor mint kíséret-lelkész, egy ideig Győrött működött s itt tartotta első gyakorlatát az egyházi szónoklatban, akkor még magyar és német nyelven, míg azután atyjának gyülekezete az akkori egyházi szokásjog miatt, édes atyja helyébe meg nem választván, Kis János superintendens ajánlatára Mecskehelyre ment segédlelkésznek. Itt is csakhamar megkedvelték, úgy, hogy midőn az öreg lelkész meghalt, a gyülekezet egyhangulag őt kívánta megválasztani. De ismét az egyházi szokásjog volt az akadály, mert a szerint a gyülekezetben működő káplán abban a gyülekezetben nem volt megválasztható. Azonban a mecskehelyi hívek nem álltak el tőle, csapatosan mentek el a téthi kerületi gyűlésre és csakugyan kivitték, hogy megválaszthatták lelkészüknek. Meghatóan beszélt el ezen első híveinek szeretetét és ragaszkodását 50 éves papi jubileumán az őt üdvözlő mecskehelyi küldöttségnek, amaz első választói unokáinak.

Már itt megnyilatkozik nála az a tevékeny munkaerő, mely később oly sok áldással gazdagította egyházát. 1838-ban, a mikor még híre sem volt a tanítói értekezleteknek, ő a kis zalai egyházmegye tanítóit összegyűjtötte, írott füzeteket körözött közöttük, melyekben a sikeresebb tanítás módját tárgyalta. Öreg tanítója mellett buzgón felkereste az iskolát, kivált mikor az délutánonként feladván e csendes foglalkozást és kiállítván a felvigyázót, a ki a kisebbeket megbeültette és megsilabizáltatta, more patrio tarisznyával a nyakában a paplak előtt szépen kiballagott a pince szerre. Ilyenkor ő rendesen az elhagyott iskolába ment s mikor az öreg tanító alkonyat felé haza jött, ott találta őt az általa elhagyott gyermekereg között s álmélkodva hallgatta szép rendszeres tanításait.

Mecskehelyről hamar elhívta őt a tekintélyes téthi gyülekezet, melynek hírneves lelkészei közül már a múltban többször választotta superintendenseit a dunántúli egyházkerület. Itt is a tanügyet karolja fel lelkének egész melegével és 1844-ben a tanítók számára egy vezérfonalat ad

ki „Általános és részletes tanmód a protestáns tanítók számára“ címmel.

A kerületi gyűléseket szorgalmasan látogatta. Mint 50 éves jubileumán mondotta, azon egész idő alatt csak egyszer mulasztotta el azt, midőn beteg testvérét kellett déli tengeri vidékre kísérnie. De nemcsak jelen volt, hanem azokban mindig tevékenyebb részt vett, úgy, hogy a kerület egymásután a legkitüntetőbb tisztségekkel ruházta fel. 1847-ben kerületi aljegyző, majd az ő buzgó közreműködésével megalakított egyházkerületi gyámolda főpénztárosává lesz, mely utóbbi hivatalát egészen superintendenssé történt megválasztásáig minden más hivatalai mellett is buzgósággal vitte, mert édes gyermekének tekintette ezt az elaggott lelkészeket és tanítókat, valamint azok özvegyeit és árváit akkor még egyedül gyámolító áldott intézetet, melynek készséggel juttatott későbbben is minden a kerületben megtakarított fillért; a mint ide juttatta az egyházkerület által jubileuma alkalmából tiszteletére gyűjtött tekintélyes összeget, 2500 forint is.

A győri egyházmegye esperesének választotta, a kerület főjegyzővé léptette elő, míg nem 1866-ban Haubner Máté lemondása után superintendensé választotta. Ekkor azután a győri gyülekezet vissza kívánta szülőitjét s az ő nagy, kedves papjának Haubner Máténak helyébe őt hívja meg egyik lelkészének, a dunántúli kerület superintendensét.

Ha már eddig is sokat tett a tanügy fejlesztésére és az egyház intézményeinek felvirágoztatására, most már a legszebb tér és alkalom nyílt számára. És ő ezt az alkalmat fel is használta legjobb tehetsége szerint.

A soproni főiskola, annak főgimnáziuma, theológiája, tanítóképezdéje, kiváló gondoskodásának tárgya, féltve őrizett kedves gyermeke volt. Évenként többször meglátogatta az intézetet, az előadásokat végig hallgatta, az ifjúsági önképzőkörökben is megjelent, mindenkor intve, buzdítva az ifjúságot. A régi rendszerű hosszú vizsgákat kezdettől fogva végig hallgatta és különösen a theológusokat gyermekeinek tekintette, kikről gondoskodni, őket elhelyezni, püspöki gondjai egyik legszebbikének tekintette. S minthogy ismerte kerületének papjait, ismerte a végzett theológusokat, az ilyen elhelyezések közmegelegedésre szolgáltak és az egyház érdekében is mindig igen helyeseknek bizonyultak. Azért határtalan tiszteletben is részesült a kerületi papság részéről; mint atyjukhoz, úgy ragaszkodtak hozzá. Meg is látszott ez a kerületi gyűléseken, hol szívesen dolgozott mindenki a neki kiosztott munkakörben és a legszebb rendben, lélekemelő hatással folytak azok, mert az ellentétes vélemények leghevesebb harcában is, egyetlen szóval le tudta csöndesíteni a szenvedélyek kitörni készülő árjait, úgy, hogy

azok mindig megmaradtak a helyes mederben és soha nem voltak romboló, pusztító hatással.

Azonban felszaporodott püspöki gondjai mellett is a legmesszebb menő pontossággal teljesítette gyülekezetében a lelkészi teendőket. A középiskolai tanulók vallásoktatását és a konfirmandusok tanítását egész a legutolsó időkig, a míg csak testi ereje bírta, lelkész társával felváltva maga végezte; az egyházi funkciókat is, bármily nehezebbre esett is, ha a hívek őt felkérték, elvégezte, mig nem a gyülekezet megsokalva azt a szigorú pontosságot, melylyel maga magának hivatalát megnehezítette, felmentette őt minden egyházi ténykedés alól még püspöksége utolsó éveiben, kijelentvén előtte küldöttségileg azt, hogy bármennyire szeretnék is a hívek az ő szolgálatait igénybe venni s a szentigékből merített tanításait, vigasztalásait hallgatni, mégis sokkal drágább nekik az ő egészsége, sem hogy azt önmaguk iránt való kedvezésből kockáztatni engedhetnék!

Ettől fogva azután egyházi funkciókat nem végzett, de azért a gyülekezet minden ügyeiben buzgó részt vett és különösen meleg érdeklődéssel viseltetett mindvégig annak iskolai ügyei iránt, melynek fejlesztésében jó tanácsos és lelkesítő buzditással hathatósan közre munkálkodott.

Az egyházkerület is nehezen tudott megválni tőle; nehezen tudott belenyugodni abba, hogy Karsayt az ügyek vezetésénél nélkülözze. Két ízben nyújtotta be lemondását a püspöki hivatalról. Először, 1890-ben, a kerület hallani sem akart róla; egy fényes küldöttség által kérte fel őt, hogy azt a kapcsolatot, melyet a kerülettel oly szorosra fűzött, ne szakítsa szét, lemondását vonja vissza és viselje tovább is azt a szép hivatalt, melyben őt köztiszteltet és közszeretet veszi körül!

Nehéz elhatározásába került, de a szeretetteljes kérés szónak és ragaszkodásnak Radó Kálmán akkori ker. felügyelő ékes szavának hatása alatt mégis engedett és kimondotta, hogy viszi hát tovább a püspöki hivatalt, addig, a meddig bírja. Vitte is! De midőn egyik hathatós erőforrásától 51 éven át hűséges élettársától megfosztotta őt az Istennek végzése, akkor megrendülve egész valójában, megtörve erejében, ismételve fel-felvetette magában a kérdést „birom e hát még?” És midőn ő, a mindenben oly szigorúan pontos és lelkiismeretes ember önmagában kimondta a feleletet, hogy: nem, ismét bejelentette — és most már visszavonhatatlanul — lemondását, mely előtt azután az egyházkerületnek, bár nehéz szívvvel, meg kellett hajolni. Utódját még remegő kezekkel a beiktatáson megáldotta s ez volt utolsó egyházi funkciója.

Azóta csöndes elvonultságban gyülekezetének és családjának élt, de azért élénk figyelemmel

kísérte az egyházkerület ügyeit és lelkének gondolata ott virrasztott ama kerület felett, melynek kormányát 28 éven át oly hűségesen és bölcsen tartotta kezeiben, melyben 65 éven át oly szeretettel és odaadással szolgálta az Urat, a ki őt elhívta az ő szőlejébe és oly szép munkatért jelölt ki számára. Azonban ha letette is kezéből a kormánypálczát, azért mint szerető atyját vette őt körül szeretetével az egyházkerület papsága, sőt egész egyetemes egyházunk közönsége életének végéig, midőn csöndesen kioltá a nemes életfátylát a halál angyala s az Ur magához vette megfáradott hű szolgálójának lelkét jún. 4-én a délelőti órákban.

Nagy család, kiterjedett rokonság gyászolja s emlékezetét az egyház kegyelettel fogja őrizni.

Legyen áldott közöttünk az igaznak emlékezete!

I. V.

Téthi Karsay Sándor nyugalm. püspök temetése.

Az érdemes főpap halálhíre gyorsan elterjedt helyben és vidéken. A veszteség nagyságát mutatja az a sok részvétnyilatkozat, melylyel a mélyen sújtott családot és a sokat vesztett győri egyházközséget az ország különböző vidékeiről az eihunyt érdemeit méltánülő és nemes alakját tisztelő serege elhalmozta.

Táviraülag, illetőleg levélben fejezték ki részvétüket: Darányi, Wlassics, Láng miniszterek. Dr. Baltik Frigyes, Sárkány Sámuel ág. hitv. ev. és dr. Bartók György ev. ref. püspökök. Fabinyi Teofil, Péterffy Sándor, Nádassy Kálmán, Perlaky Elek, Karsay Zoltán, Jausz Jozefin, Horváth Ilona, özv. Győry Vilmosné, stb. stb.

A ravatal az ág. hitv. evang. convent disztermében volt felállítva, hol egymást érték a látogatók. Sűrűn volt borítva a koszorúk halmozásával, melyek közül különösen kitűnt a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerületé, a győri ág. hitv. ev. gyülekezeté, a dunántúli kerületi soproni főiskoláé és a győri ev. ref. egyházközsége. — Június hó 6-án, 3 órakor kezdődött a temetés.

A gyászudvaron Issó Vince győri lelkész rövid, de megható, szép imában kérte Isten áldását, a sokat alkotott püspök, az ékes szavú lelkész, a szeretve környezett munkatárs, a gondos apa kihűlt poraira; a vigaszt a lesújtott családnak és a hívek sok ezreinek mélyen megsebzett szívére. Majd a gyülekezeti énekgyászéneke után a templomba vonult a résztvevő sokaság, melyben képviselve volt: Győrmegeye, Győr városa, a győri királyi tábla, a győri káptalan papsága, a győri felekezeti és állami iskolák küldöttsége, a győri ev. ref., a győri izr. hitközségek elnöksége. Antal Gábor ev. ref., Zelenka Pál ág. hitv. ev. püspökök, br. Prónay Dezső egyetemes,

Ihász Lajos dunántúli ker. felügyelő. A soproni főiskola tanári kara. Varga Gyula vönöczki, Laucsek Jónás vadosfai, Brunner János soproni, Horváth Sámuel tethi, Stettner Gyula f.-lövői es-
peresek. A győri egyházmegye lelkészi, felügyelői és tanítói karának nagy része, úgyszintén többen a dunántúli egyházkerület egyéb egyházmegyéiből. Egy halotti ének elzengése után Gyurácz Ferenc püspök magasan szárnyaló, eszmékben gazdag gyászbeszéd keretében méltatta nagynevű elődje elvülhetetlen érdemeit, kinek a hit és igazság voltak egy hosszú életen át vezérlő elvei. Ezek kölcsönöztek neki tetterőt a munka mezején, ezek ébresztettek iránta bizalmat, rokonszenvet a munkatársak és a hívek lelkületében.

A templomi funkció végeztével megindult a még gyászában is impozáns menet az „örök város,” a temető felé, hogy Dunántúl egykori nagy nevű püspökét elkísérje a megérdemelt és általa az aggastyánkor semmittevésre kárhozottatott éveiben annyira óhajtott nyugalomra. Hosszú menetben hullámozott a tömeg Győr város utcáin, melynek széleit is sűrű emberfal szegélyezte. Néma tekintet vetett mindenki arra a koporsóra, mely a város legöregebb polgárát, egyik igen érdemes és minden időben hű, igaz fiát rejtette el az élők szemei elől.

A sirkertben Poszvék Sándor a soproni főiskola galambósz hajú, nagy tudású és ékesen imádkozó igazgatója áldotta meg az ő Urához megtért Aront, ki a patriarchák hitével, kegyességével, bölcsességével vezette nyáját ama menyeyei Kánaán felé, melynek révpartjára immár ő is elérkezett, hogy hitét a színről színre való látással cserélje föl Istenhez szárnyaló gyönyörű imájával mélyen meghatotta Poszvék a sziveket, de egyszersmind a vigasz balzsamát is csepegtette azokra, mert azon felemelő hitel hagyhatta el a sokaság a behantolt sirt, hogy az igazak és hűek emléke örökké él és áldott leszen

T. K

VIRÁGBARÁTOK!

A „FLOROL“ virágrágya kivonat használata bámulatos hatással van a virágok fejlődésére, színompájára és illatára.

Postán bérmentve küldi 1, 2 $\frac{1}{2}$ és 4 korona ellenében

WALTERSDORFER L. PÁL

droguista, BUDAPEST, VII., Kerepesi út 8/4

A zólyomi ág. hitv. evang. egyház

segédlelkész hitoktatói állásra

pályázatot hirdet. A megválasztott segédlelkész hitoktató kötelességei: a lelkészszel felváltva egyházi funkciókat végezni s a helybeli állami elemi iskolában heti 9 órában hittant tanítani. Javadalma: 1200 kor. havi részletekben és lakás. — Az állás szeptember 1-én elfoglalandó. — A folyamodványok július hó 1-ig benyújtandók.

DR. HUSZÁGH ISTVÁN

egyházfelügyelő. 51 3-1

BLATNICZKY PÁL

lelkész.

Pályázat.

A rozsnyói államilag segélyezett ág. hitv. ev. főgimnázium

rendes tanári állásra

hirdet pályázatot. Pályázhatnak a magyar és latin nyelv és irodalomból oklevéllel bíró ág. hitv. ev. tanárok és tanárjelöltek. A tanszék folyó évi szeptember hó 1-én foglalandó el. A megválasztandó tanár a tanári létszámhoz képest heti 19-22 tanóra tartására köteles. — Javadalmazása: 2400 kor. évi fizetés, 400 kor. lakáspénz és 200-200 kor. ötödéves korpótlék. A 2800 és 3200 kor. fizetési fokozatokba való előléptetés üresedés esetén a tanintézetnél töltött rendes tanári évek szerint pártfogósági határozat alapján történik. — Az intézet rendes tanárai az országos tanári nyugdíjintézetnek kötelezett tagjai. — A kezdő rendes tanár egy évi sikeres működés után véglegesítettik, ez azonban a rendes minőségben működő pályázókra nem terjed ki. — Okleveles tanár hiányában helyettes tanár nyereséget alkalmazást 1600 kor. évi fizetéssel. A szabályszerűen felszerelt folyamodványok a főgimnázium pártfogóságára címezve f. évi június hó 30-ig bezárólag alulírott főgimn felügyelőhöz nyújtandók be.

Rozsnyó, 1902. jún. 12-én.

DR. PÓSCH DEZSŐ

főgimn felügyelő.

50 1-1

Pályázat.

A szepesmerényi ág. hitv. ev. egyházközség egyik

tanítói állására

ezennel pályázatot hirdet, melyre pályázhatnak rendes tanítók, segédtanítók és okleveles tanítójelöltek. Ezen állás egyelőre segédtanítói minőségben töltetik be és 3 próbaév leteltével véglegesítetik. — **Javadalmazás:** a) készpénz fizetés évi 730 korona, a három próbaév letelte után, véglegesítés esetén 1000 korona; b) ötödéves korpótlék a magas kormánytól évi 100 korona; c) itt szokásos beiratási díjak, ünnepi, névnapi, majálisi stb. adományokból, kántori díjakból temetések és esketések alkalmával körülbelül 200—250 korona; d) természetbeni lakás; e) 50 m³

tűzifa a házhoz szállítva, miből az iskola-terem is fűtendő; f) privát oktatás és zongoratanítással szép mellékeresetre tehetni szert — **Kötelességek:** A jelenleg három tanerővel működő hat osztályú elemi iskolánál a reá bizandó osztályban az országos és kerületi tanterv értelmében a tanítást német és magyar nyelven vezetni, az ismétlő iskolában tanítani és a kántori teendőket felváltva és együttesen végezni. — Előnyben részesülnek azok, kik a zenében és a karének vezetésében jártassággal bírnak és maguk is szép hangú énekesek — A folyamodványok f. évi július hó 15 ig nagyt. Ujágh Károly ev. lelkész úrhoz — mint iskola igazgatóhoz — nyújtanók be. — Az állás f. évi szeptember hó 1-ével elfoglalandó.

Kelt Szepesmerényben, 1902. évi május hó 25 én tartott egyházközségi közgyűlésből.

48 3—2

Az egyházi elnökség.

Pályázat tanári állásra.

A felsőlövői ág. hitv. evang. tanintézetknél a **matematika—physika** tan széke betöltendő. Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanárjelöltek.

A rendes tanár javadalmazása évi 2400 korona fizetés és természetben lakás, esetleg a helyi viszonyoknak megfelelő 200 korona lakáspénz, a helyettes tanár fizetése 1600 korona és szabad lakás.

A megválasztott tanár kötelessége szak tárgyait, szükség esetén más tárgyakat is, heti 20 órában tanítani és a nevelőintézetben a többi tanárokkal felváltva a felügyeletet gyakorolni.

A megválasztott az 1894. évi XXVII. t.cikk alapján létesített országos tanári nyugdíjintézet jogos és köteles tagja.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítésüket, eddigi szolgálatukat és katonakötelezettségi viszonyaikat igazoló okmányokkal felszerelt és a tanintézetek nagybizottságához címzett folyamodványaikat 1902. július 20-ig a tanintézetek igazgatóságához nyújtásuk be.

Felsőlövőn, 1902. június 8.

Az iskolai bizottság megbízásából:

Budaker G. Károly
igazgató.

Lelkész és tanító urak szives figyelmébe.

Kaphatók nálam

ISKOLAI ANYAKÖNYVEK.

ISKOLAI NAPLÓK

és

MULASZTÁSI NAPLÓK,

továbbá

KERESZTELÉSI, ESKETÉSI ÉS HALÁLOZÁSI

ANYAKÖNYVEK

és

KIVONATOK

s vállalkozom bármily nagy terjedelmű

MŰVEK,

JEGYZŐKÖNYVEK és ISKOLAIKÖNYVEK,

végre

ROVATOS IVEK

elkészítésére.

A megrendelt tárgyakat kivá-
natra bekötte szállítom.

VERES LAJOS Oroszházán.

Pályázat

ág. hitv. evang. külföldi egyetemre menő többrendbeli hittanulónak és tanárjelöltnek való ösztöndijra.

A Glosius Sámuel és Dániel-féle alapítványt a pesti ág. hitv. ev. egyháznál kezelő bizottság ezennel közhírré teszi, hogy a főtírt alapítványból külföldi egyetemeken tanuló ág. hitv. ev. lelkészi, vagy pedig gimnáziumi tanári pályára készülő ifjak számára többrendbeli, egyenkint 210 német birodalmi márkából álló ösztöndíj fog a jövő 1902—1903. tanévre kiosztatni. — Ezen ösztöndíjak egymásutáni két éven át élvezhetők.

Az elnyerhetős feltételei:

1. Ha hittani jelölt a folyamodó, akkor máris két évi folyamot jól végzett legyen valamely magyarhoni protestáns theologiai intézetben.

2. Ha tanári pályára készül a folyamodó, akkor az érettségi bizonyítvány kelte után már két évig honi vagy külföldi magasabb intézetben a maga választott szakában jó sikerrel tanult legyen.

3. Azonkívül mindenik folyamodó a választott pálya különbsége nélkül legyen:

a) magyarországi születésű és ágostai hitvallású;

b) a magyar nyelvet tudományosan ismerje, helyesen írja és beszélje, mely körülmény hiteles külön bizonyítvány által igazolandó be.

c) legyen feddhetlen erkölcsi jellemű és jeles szorgalmú.

Ennélfogva felhivatnak a külföldi egyetemeken levő mindazon lelkész vagy tanárjelöltek, kik már egy év óta a Glosius Sámuel és Dániel féle ösztöndíjak élvezetében vannak, hogy ha még további egy évre külegyetemen maradni és az ösztöndíjakat élvezni óhajtanak: azt az előttük tudva levő feltételek teljesítése mellett 1902. szeptember 30-ig alólírott bizottsági jegyzőnél kérvényileg jelentsék be.

Felhivatnak továbbá mindazon külegyetemen tanuló vagy oda még csak ezután kimenni szándékozó lelkész- és tanárjelöltek, kik a fentebb részletezett minőségi feltételeknek meg bírván felelni, ilyen ösztöndíjat a jövő 1902—1903. tanévben élvezni óhajtanak, hogy a fent megírt kellékeknek kétségtelen beigazolására akár eredetiben, akár hitelesített másolat-

ban melléklendő tanodai — ha van candidaticumi — vagy egyetemi és egyéb bizonyítványokkal ellátott, az alább kikötött tanítási kötelezettséget is tartalmazó sajátkezüen irt és aláírt, lakhelyükkel és az utolsó postaállomással jegyzett kérvényeikat f. 1902. évi szeptember 30-ig való záradó előtt (melynél később beérkező folyamodványok figyelembe nem vétetnek) bérmentve és lepecsételve alólírott bizottsági jegyzőhöz (Budapest, V., Bálvány-utca 8 szám) küldjék be.

A megszavazott ösztöndíjat a díjnyertes hit- és tanárjelöltek felerészben a külföldi egyetemen történt beiratásuk igazolása után a tanév elején, második felerészét pedig a tanév második fele kezdetén, miután bizonyítványukat az illető egyetemen sikerrel töltött első félévről és egyzersmind a második félévre lett beiratásuk felől is (Frequentations-Zeugniss und Anmeldeungsbogen) a ki fizetés alá kerülő összegről szóló sajátkezü nyugtájukkal együtt előlegesen beküldötték, fogják posta útján bérmentesen megkapni, mivégre szükséges, hogy egyetemi lakásukat a nyugta beküldésekor pontosan megírják.

A ki ezen hit- és tanárjelölti ösztöndíjat már egy évig húzta, a rá következő évben is annak élvezetében csak úgy maradhat meg, ha továbbá már az első évben a filozófiát, beleértve a filológiát és kivált erkölcsstani filozófiát is szorgalommal tanulta, s a második évben is tanulja; végre ha magát előre arra kötelezte, hogy a külegyetemen töltött ösztöndíjas két esztendő után a hazába térve, a pesti ág. hitv. ev. magyar-német egyházgyűlészet tanodájában ha kívántatni fog, mérsékelt díj mellett egy évig segédtanári hivatalt viselend.

Kelt Budapesten, 1902. június hó 7-én.

46 3—2

DR. ZSIGMONDY JENŐ, jegyző.

FABINY GYULA, elnök.